

Prezentacja

„Podstawowe zasady i instrumenty ochrony praw dziecka w postępowaniu sądowym”

przygotowana przez
SSO Dariusza Mazura
na seminarium nr 416DT10

*„Prawa dziecka w praktyce: multidyscyplinarne
podejście do wymiaru sprawiedliwości
przyjaznego dzieciom w prawie europejskim”*
zorganizowanego przez ERA i KSSiP
Kraków 5-6.05.2016 r.

Motto

Nie idź przede mną, bo mogę za Tobą nie nadążyć.

Nie idź za mną, bo nie umiem prowadzić.

Idź po prostu obok mnie i bądź moim przyjacielem.

Dziecka w postępowaniu sądowym, może występować w różnym charakterze:

- może ono uczestniczyć w różnych rodzajach postępowania: karnym, cywilnym i administracyjnym;
- może brać udział w postępowaniu przed różnymi organami, nie tylko o charakterze sądowym, w szczególności może to być np. sąd, organ administracyjny, mediator, biegły, etc.;
- może w postępowaniu pełnić różne role procesowe występując np. w charakterze powoda, wnioskodawcy, podejrzanego, oskarżonego, pokrzywdzonego, świadka lub podmiotu postępowania w sądzie rodzinnym.

Wspólny „mianownik”

We wszystkich tych różniwo jakościowo sytuacjach cele pozostają tożsame, tj.:

- dostosowanie wymiaru sprawiedliwości do potrzeb dzieci w taki sposób, aby umożliwić im dostęp do sądów i uczestnictwo w postępowaniach,
- zapewnienie, aby w postępowaniu sądowym i decyzji sądu uwzględniono sytuację, wrażliwość, poziom rozwoju, oraz poglądy dziecka,

jednak – jak wykazały przeprowadzone przez organizacje międzynarodowe badania dzieci wciąż nie mają wystarczającego wsparcia w postępowaniach sądowych,

Cel seminarium

- wymiana doświadczeń i dobrych praktyk na temat wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom, zgłaszanie propozycji usprawnień, uświadomienie sobie złożoności problematyki związanej z prowadzeniem postępowań z udziałem dzieci

Cel późniejszych warsztatów

- Omówienie na przykładach aspektów omawianych spraw, ustalenie:
 - które z praw dziecka mają kluczowe znaczenie w sprawie,
 - jakie podmioty powinny być zaangażowane w sprawę,
 - jakie przepisy i instrumenty prawa międzynarodowego i regionalnego mogłyby wesprzeć proces decyzyjny.

Wprowadzenie do praw dziecka - pojęcie „dzieciństwa”

Rozumienie pojęcia dzieciństwa jest w różnych krajach różnie rozumiane, jako związane z lokalnym kontekstem kulturowym, prawnym, poprzez pryzmat:

- **A. Ograniczonej autonomii:** dziecko nie posiada pełnej autonomii, ale ograniczoną, znaczenie mają też różnice kulturowe (*dotyczące n.p. możliwości wstępowania w związek małżeński, opuszczenia domu rodzinnego, samodzielnego utrzymania się*).
- **B. Aktywność** – w tym kontekście występują dwa podejścia:
 - dziecko jako osoba społecznie bierna, którą należy kierować,
 - dziecko jako osoba posiadająca aktywną rolę w społeczeństwie.*W różnych krajach mogą dominować odmienne poglądy na zakres władzy rodzicielskiej i wpływu rodziców na życie dziecka.*
- **C. Rozwój:** dzieciństwo to okres rozwoju kognitywnego, psychicznego i fizycznego. *Opinie na temat sposobów, w jakie państwo powinno wspierać rozwój dziecka, różnią się w poszczególnych krajach.*

Specyfika postępowania sądowego

Tendencja do traktowania dziecka jako biernego przedmiotu złożonego postępowania karnego, co implikuje brak odpowiednich informacji o uprawnieniach, oraz wsparcia.

Na tym tle pojawia się zasadnicze pytanie:

Jakie podejście jest zgodne z najlepszym interesem dziecka?

Podstawy prawne analizy sytuacji dziecka w trakcie procesu

- Konwencja ONZ o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.,
- Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii z dnia 25 maja 2007 r.
- Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie zaangażowania dzieci w konflikty zbrojne z dnia 25 maja 2007 r.
- Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień z dnia 25 maja 2007 r.

Dodatkowe materiały służące wykładni zakresu praw dziecka na gruncie Konwencji ONZ

Komentarze ogólne Komitetu Praw Dziecka ONZ:

- **Komentarz Ogólny nr 5** w sprawie działań ogólnych służących wprowadzenia w życie postanowień Konwencji o prawach dziecka,
- **Komentarz Ogólny nr 10** dotyczący prawa dzieci w systemie wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich,
- **Komentarz Ogólny nr 12** dotyczący prawa dziecka do bycia wysłuchanym,
- **Komentarz Ogólny nr 14** w sprawie prawa dziecka do zabezpieczenia jego najlepiej pojętego interesu jako sprawy nadrzędnej

Ogólne informacje o konwencji o ochronie praw dziecka

- Konwencja stanowi najbardziej powszechnie przyjęty instrument międzynarodowy z zakresu ochrony praw dzieci,
- Konwencja reguluje całokształt praw cywilnych, politycznych ekonomicznych, społecznych i kulturalnych, a także prawo do ochrony,
- Dziecko jest traktowane jako aktywny podmiot posiadający prawa, nie tylko bierny przedmiot postępowań,
- Konwencja, obok praw ogólnych przyznaje dzieciom przynależne im prawa szczególne (do rozwoju, kształcenia, specjalne prawa pracy)

Podmioty odpowiedzialne za przestrzeganie Konwencji

- **Komitet Praw Dziecka ONZ** złożony z ekspertów monitorujących wdrażanie Konwencji, przygotowuje także wytyczne dot. przestrzegania konwencji (tzw. Komentarze).
- **poszczególne państwa** mają przekazywać Komitetowi Praw Dziecka okresowe raporty o przestrzeganiu postanowień Konwencji na szczeblu krajowym.
- **organizacje pozarządowe i inne zainteresowane strony** przygotowują kontrraporty [tzw. *shadow reports*],
wymienione materiały wykorzystuje się jako materiał dowodowy w postępowaniach przed sądami.

Postanowienia konwencji o prawach dziecka

Postanowienia konwencji można tematycznie podzielić na 8 grup:

- 1) **Definicja** - „**dziecko**” oznacza „każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletniość” (art. 1 Konwencji).
 - zdolność do samodzielnego podejmowania określonych czynności przez nieletnich regulują przepisy krajowe, przy użyciu kryterium wieku (np. wskazując wiek uprawniający do rozpoczęcia współżycia, zawarcia związku małżeńskiego).
 - Bez względu na obowiązujące przepisy dotyczące zdolności do czynności prawnych, dzieci powinny korzystać ze swoich praw, w tym także w postępowaniu sądowym, do ukończenia 18 r. życia.
- ocena wieku może stanowić bardzo istotną kwestię w przypadku dzieci bez dokumentów, np. przemyconych do Europy.*

Postanowienia Konwencji o prawach dziecka – c.d.

2) Zasady ogólne, stanowiące punkt wyjścia do stosowania pozostałych praw:

- (a) zapewnienie ochrony przed dyskryminacją (art.2) - obowiązek przestrzegania i gwarantowania praw wynikających z Konwencji wobec dzieci podlegających jurysdykcji danego państwa, bez względu na ich status;
- (b) zabezpieczenie interesów dziecka jako sprawa nadrzędna (art. 3 ust. 2);
- (c) poszanowanie poglądów dziecka (art. 12);
- (d) niezbywalne prawo dziecka do życia, a także odpowiednich warunków życia i rozwoju (art. 6).

Postanowienia Konwencji o prawach dziecka – c.d.

3) Swobody obywatelskie:

- prawo do zachowania tożsamości i rejestracji urodzenia (art. 7, 8),
- prawo do swobody wypowiedzi (art. 13),
- swoboda myśli, sumienia i wyznania (art. 14)
- swoboda zrzeszania się (art. 15),

Postanowienia Konwencji o prawach dziecka – c.d.

4) Rodzina i opieka zastępcza:

- nie oddzielanie dziecka od rodziny (art. 9.1),
- prawo do kontaktu z obydwójgiem rodziców pozostających w separacji (art. 9.3), w tym również przebywających w różnych państwach (art. 10.2),
- odpowiedzialność rodziców, czy opiekunów prawnych za wychowanie dziecka (art. 18),
- prawo do opieki zastępczej (art. 20.2, 20.3),
- adopcja (art. 21)

Postanowienia Konwencji o prawach dziecka – c.d.

5) **Dostęp do opieki zdrowotnej i socjalnej:**

- dostęp dzieci do opieki zdrowotnej (art. 24),
- korzystanie z systemu zabezpieczenia społecznego (art. 26)

6) **Dostęp do edukacji, czasu wolnego, uczestnictwa w kulturze:**

- prawo do nauki (art. 28),
- prawo do wypoczynku, czasu wolnego (art. 31.1),
- prawo do uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym (art. 31.2),

Postanowienia Konwencji o prawach dziecka – c.d.

7) **Środki ochrony specjalnej** w sytuacjach kryzysowych, dzieciom uchodźców, nieletnim w postępowaniu sądowym, grupom mniejszościowym:

- odseparowanie dziecka pozbawionego wolności od dorosłych (art. 37 c),
- zakaz udziału w konfliktach wojennych, rekrutowania do sił zbrojnych osób poniżej 15 lat (art. 38),
- ułatwienie rehabilitacji ofiar tortur, konfliktów zbrojnych (art. 39),
- ochrona i pomoc humanitarna wobec dzieci-uchodźców (art. 22),
- szczególna troska dla dzieci niepełnosprawnych (art. 23),
- poszanowanie języka, religii dzieci z mniejszości (art. 30)

Postanowienia Konwencji o prawach dziecka – c.d.

8) Działania ogólne w celu wprowadzenia w życie postanowień Konwencji.

- państwa-Strony zobowiązane są do przyjęcia ustawodawstwa, tworzenia zasad i stosowania środków zapewniających wykonanie praw dzieci.
- m.in. art. 44 Konwencji – obowiązek przedkładania Komitetowi Praw Dziecka sprawozdań,
- Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień z dnia 25 maja 2007 r.

Cel Konwencji – ochrona i realizacja „najlepiej pojętych interesów dziecka”

- **art. 3 ust. 1 Konwencji:** „*We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka”*,
 - „**wszystkie działania**” - uwzględnianie interesów dziecka we wszystkich sprawach, które dotyczą nieletnich (najlepszy interes dziecka należy mieć na uwadze przy uchwalaniu przepisów prawa, kształtowaniu polityki, projektowaniu systemów).
 - „**sprawa nadrzędna**” - ogólnie interes dziecka nie jest jedynym czynnikiem, który należy uwzględnić, jednak istnieją okoliczności, w których ma kluczową rolę (np. w sprawach dot. oddzielenia dziecka od rodziców – art. 9 Konwencji). Co do zasady powinien być traktowany priorytetowo, chyba że istnieją istotne przesłanki ku temu, by uznać nadrzędność innych elementów.

Pojęcie „najlepszego interesu dziecka” w rozumieniu Komentarza Ogólnego nr 14

Koncepcja **najlepszego interesu dziecka**, ma on trojaka naturę:

- stanowi podstawę interpretacji innych zapisów prawnych mających zastosowanie względem dziecka;
 - wymaga zapewnienia określonych gwarancji procesowych, ochrony praw;
 - ma zasadniczy wpływ na daną sprawę, ponieważ może sama w sobie stanowić podstawę podjęcia decyzji.
- W szerszym ujęciu – na każdym etapie postępowania sądowego należy wziąć pod uwagę, jakie działania oraz jakie decyzje będą służyć najlepszemu interesowi nieletniego. Komentarz Ogólny nr 14: *„Elastyczność koncepcji najlepiej pojętego interesu dziecka pozwala odpowiednio reagować na sytuację dzieci w indywidualnych przypadkach i rozwijać wiedzę o rozwoju dziecka. Może ona jednak pozostawiać także miejsce do manipulacji.”* Zarazem: *„Pełne zastosowanie koncepcji najlepiej pojętego interesu dziecka wymaga opracowania odpowiedniego podejścia opartego na prawach, angażującego wszystkie zainteresowane strony, mającego na celu zabezpieczenie holistycznej fizycznej, psychologicznej, moralnej i duchowej integralności dziecka (...).”*
- dla weryfikacji „najlepszego interesu” niezbędne podejście multidyscyplinarne, zastosowanie specjalistycznej wiedzy.

Ustalając „najlepszy interes dziecka” w rozumieniu Komentarza Ogólnego nr 14 należy brać pod uwagę:

Poglądy dziecka – traktowanego jako aktywny uczestnik postępowania,

Tożsamość dziecka

- Komentarz: „*Pomimo że podstawowe potrzeby uniwersalne dzieci i młodych ludzi są podobne, wyrażenie tych potrzeb zależy od wielu aspektów osobistych, fizycznych, społecznych i kulturowych, w tym od rozwijających się zdolności dziecka. Konwencja gwarantuje dziecku prawo do zachowania swojej tożsamości (art.. 8), które musi być przestrzegane i uwzględniane w ocenie najlepiej pojętego interesu dziecka*”.

Zachowanie środowiska rodzinnego i utrzymanie stosunków

- Komentarz: „*Rodzina stanowi podstawową komórkę społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra jej członków, w szczególności dzieci*”. Ponadto: „*(...) należy separację traktować jako rozwiązanie ostateczne, stosowane w przypadku bezpośredniego zagrożenia dziecka lub (...) konieczności z innego powodu; separacji nie należy stosować, jeżeli ochronę zapewnią dziecku środki mniej inwazyjne*”.

Opieka, ochrona i bezpieczeństwo dziecka

- Komentarz: „*Podczas oceny i ustalania najlepiej pojętego interesu dziecka (...) pod uwagę należy wziąć zobowiązanie Państwa–Strony do zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra (art.. 3, ust. 2). Pojęcia <ochrona i opieka> także należy rozumieć w szerszym znaczeniu, jako że ich cel nie został określony wyrażeniami zawężającymi (...), ale raczej w nawiązaniu do bardziej wszechstronnego wzorca zapewnienia <dobra> i rozwoju dziecka*”.

Ustalając „najlepszy interes dziecka” w rozumieniu Komentarza Ogóln. nr 14 należy brać pod uwagę – c.d.:

Trudną sytuację dziecka

- Komentarz: *„Ważnym elementem do rozważenia jest trudna sytuacja dziecka, taka jak niepełnosprawność, przynależność do mniejszości, status uchodźcy lub osoby ubiegającej się o azyl, ofiary przemocy, bezdomność itd. Ustalenie najlepiej pojętego interesu dziecka lub dzieci w takich sytuacjach nie powinno odbywać się tylko z myślą o zapewnieniu pełnego korzystania ze wszystkich praw zapisanych w Konwencji, ale także w nawiązaniu do innych standardów praw człowieka odnoszących się do tych konkretnych sytuacji, takich jak normy przewidziane m.in. Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych czy Konw. ONZ dotyczącą statusu uchodźców”.*

Prawo dziecka do zdrowia

- *„Prawo dziecka do zdrowia (artykuł 24) i jego stan zdrowia mają kluczowe znaczenie w ocenie najlepiej pojętego interesu dziecka”.*

Prawo dziecka do edukacji

- *„W najlepiej pojętym interesie dziecka jest zapewnienie mu dostępu do darmowej edukacji dobrej jakości, w tym edukacji we wczesnym dzieciństwie, edukacji nieformalnej i pozaformalnej i związanych z tym działań”.*

Prawo do bycia wysłuchanym

Art. 12 Konwencji: *„Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując te poglądy z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka. W tym celu dziecko będzie miało w szczególności zapewnioną możliwość wypowiedzenia się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego.”*

Prawo do bycia wysłuchanym – c.d.

- Uznanie **prawa dziecka do bycia wysłuchanym** to kluczowe osiągnięcie Konwencji: od jej wejścia w życie dzieci należy postrzegać jako aktywnych uczestników postępowania.
- Komentarz Ogólny nr 12: *„Obowiązek ten wymaga, aby Państwa–Strony, stosownie do swojego odpowiedniego systemu prawnego, bezpośrednio gwarantowały to prawo lub dostosowały, lub zmieniły swój system prawny tak, aby dzieci mogły w pełni korzystać z wyżej wym. praw”*.
- Komentarz Ogólny nr 12 zawiera wytyczne dotyczące różnych aspektów tego prawa na gruncie wymiaru sprawiedliwości. Pełni on funkcję praktycznego przewodnika i zawiera analizę różnych sytuacji i aspektów wymiaru sprawiedliwości. M.in. stwierdza, że: *„Poglądy dziecka nie mogą być uwzględnione skutecznie, kiedy środowisko jest zastraszające, wrogie, pozbawione wrażliwości lub nieodpowiednie dla wieku dziecka”*. Także: *„Szczególną uwagę należy poświęcić problemowi zapewnienia i przekazywania informacji przyjaznych dziecku – odpowiedniego wsparcia dla samostanowienia, właściwie wyszkolonej kadry, wystroju sali sądowej, ubioru sędziów i prawników, ekranów i odrębnych poczekalni.”*

Wytyczne Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom z 17.11.2010

- Wytyczne Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom zawierają szczegółowe wskazówki w przedmiotowym zakresie (m.in. dot. zasady uczestnictwa i dobra dziecka, znaczenia poszanowania godności nieletniego, ochrony przed dyskryminacją). W Wytycznych stwierdza się, że *„zasada rządów prawa powinna mieć w pełni zastosowanie wobec dzieci tak, jak ma zastosowanie względem osób dorosłych”*. Wskazują one na ogólne aspekty wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom, w tym zasadę dostępu do informacji i porad, ochrony prywatności i życia rodzinnego, bezpieczeństwa, a także zasady stosowania kary pozbawienia wolności. Podkreśla się w nich także znaczenie szkolenia interdyscyplinarnego dla wszystkich specjalistów pracujących z dziećmi i na rzecz dzieci oraz wagę podejścia multidyscyplinarnego. Zasady te omówimy bardziej szczegółowo podczas kolejnych sesji.

Podmioty zaangażowane w sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sposób przyjazny dzieciom

- W „klasycznych” postępowaniach z udziałem osób dorosłych występuje kilka kluczowych podmiotów, bezpośrednio zaangażowanych w sprawę, jak adwokaci czy sędziowie. W przypadku postępowań z udziałem dzieci, pojawiają się dodatkowe podmioty. Część to osoby bezpośrednio uczestniczące w postępowaniu i posiadające określone umiejętności albo specjalistyczną wiedzę potrzebne do pracy z dziećmi, a część - osoby znające sytuację konkretnego dziecka, które mogłyby wnieść swój wkład w ocenę najlepiej pojętych interesów nieletniego, czy optymalne wykonanie decyzji sądu.

Podmioty zaangażowane w sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sposób przyjazny dzieciom – c.d.

W szczególności chodzi o podmioty, które:

- udzielają dzieciom informacji o procedurze sądowej (np. organizacje pozarządowe informujące o dostępie do wymiaru sprawiedliwości);
- zapewniają wsparcie w trakcie postępowania (rodzina, osoba udzielająca wsparcia lub opiekun prawny);
- zapewniają reprezentację prawną (najlepiej, gdy jest to prawnik posiadający wiedzę w zakresie praw dzieci);
- towarzyszą dzieciom składającym zeznania lub oświadczenia w otoczeniu dostosowanym do potrzeb nieletnich (przeszkolone osoby prowadzące przesłuchania, pracownicy socjalni);
- posiadają wiedzę na temat sytuacji i warunków bytowych dziecka (pracownicy socjalni, kadra placówek oświatowych, czy zdrowia);
- posiadają specjalistyczną wiedzę na temat dzieci (np. osoby mogące służyć wiedzą na temat rytualnego okaleczania żeńskich organów płciowych, czy psychologowie kliniczni interpretujący depozycje dzieci).

Podmioty zaangażowane w sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sposób przyjazny dzieciom – c.d.

- Komentarz Ogólny nr 14 do Konwencji: *„W przypadku separacji Państwo–Strona musi zagwarantować, że sytuacja dziecka i jego rodziny została oceniona, jeżeli jest to możliwe, przez multidyscyplinarny zespół dobrze wyszkolonych specjalistów i przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, zgodnie z artykułem 9 Konwencji, przy zapewnieniu, że żadne inne rozwiązanie nie będzie w najlepiej pojętym interesie dziecka”*.
- Uzasadnienie Wytycznych Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom: *„Multidyscyplinarne podejście jest wymagane szczególnie w przypadku dzieci będących w konflikcie z prawem. Nie zawsze dochodzi do wystarczającej wymiany wiedzy (która istnieje i jest coraz obszerniejsza) na temat psychologii, potrzeb, zachowania i rozwoju dzieci ze specjalistami zatrudnionymi w dziedzinach z zakresu egzekwowania prawa”*.

Podmioty zaangażowane w sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sposób przyjazny dzieciom – c.d.

Umocowanie prawne, kwalifikacje, umiejętności i narzędzia, czyli co powinno być dostępne

- Niekiedy podmioty zaangażowane w postępowania z udziałem dzieci muszą posiadać upoważnienia do określonych działań,
- Bywa, że konieczne jest korzystanie z pomocy osoby dysponującej specjalistyczną wiedzą w danej dziedzinie, np. klinicznego psychologa dziecięcego,
- Od osób zaangażowanych w postępowania z udziałem nieletnich wymaga się także specjalnych umiejętności i odpowiedniego podejścia do sytuacji dziecka. Konieczne jest na przykład szkolenie funkcjonariuszy ds. przyznawania azylu, który muszą pozyskiwać i interpretować informacje przekazywane przez nieletnie ofiary.
- Czasem zaangażowane podmioty muszą korzystać ze specjalistycznych narzędzi, umożliwiających im postępowanie według procedur w sprawach z udziałem dzieci; na potrzeby niektórych spraw opracowano materiały, np. wykazy zagadnień, które należy poruszyć, lub wytyczne w sprawie przesłuchiwania dzieci w sprawach cywilnych.

Podmioty zaangażowane w sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sposób przyjazny dzieciom – c.d.

Multidyscyplinarna współpraca między agencjami

- Często osiągnięcie celów w sprawach, w których uczestniczą dzieci, wymaga współpracy między zaangażowanymi podmiotami oraz organami decyzyjnymi.
- Współpracę należy prowadzić w poszanowaniu dla pozostałych obowiązków każdego z zaangażowanych podmiotów i zasady zachowania poufności; formy współpracy winny być ugruntowane w odpowiednich protokołach lub innych środkach formalnych.

Korzyści wynikające z takiej współpracy to m.in.:

- *uproszczenie procedur;*
- *zbliżenie poglądów;*
- *niedopuszczanie do fragmentaryzacji informacji;*
- *wzmocnienie specjalizacji;*
- *ułatwianie komunikacji z dziećmi oraz uzyskiwania informacji.*

Podmioty zaangażowane w sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sposób przyjazny dzieciom – c.d.

Przykłady współpracy między różnymi podmiotami w Raporcie Agencji Praw Podstawowych UE:

- współdziałanie zaangażowanych podmiotów w prowadzenie spraw: efektywne zaangażowanie odpowiednich osób, właściwa relacja z dziećmi. Współpracę należy planować od samego początku postępowania. W zależności od rodzaju postępowania główna rola może przypaść sędziemu, adwokatowi, opiekunowi prawnemu, prokuratorowi lub innym zaangażowanym osobom.
- Protokoły w postępowaniach sądowych i upowszechnianie praktyki wzajemnego udostępniania informacji w Wielkiej Brytanii pomiędzy Sądem Rodzinnym a Trybunałem ds. Imigracji i Azylu, także między sądami rozpatrującymi sprawy karne a Sądem Rodzinnym.
- Umieszczenie w jednym miejscu służb typu organy ścigania, prokuratura, pracownicy służby zdrowia, psychologowie, pracownicy socjalni na potrzeby skutecznego prowadzenia spraw z udziałem nieletnich ofiar (skandynawskie „domy dla dzieci”).
- Wspólne szkolenia specjalistów z różnych dziedzin, np. prawa i opieki społecznej.

Wnioski Końcowe

Podsumowując, postępowania sądowe dotyczące dzieci muszą być dostosowane do ich potrzeb, aby umożliwić im wnoszenie roszczeń, składanie zeznań, wyrażanie poglądów, a także zapewnić uwzględnienie ich praw przy rozstrzyganiu, z uwzględnieniem tego, że:

- 1. Prawa mają charakter uniwersalny; nakładają określone obowiązki na podmioty odpowiedzialne, nadając zarazem uprawnienia dzieciom jako dysponentom praw. Podejście to różni się od modelu klasycznego, gdzie punktem wyjścia do udzielenia dziecku pomocy jest określenie jego potrzeb. Zasada ta dotyczy również dzieci z utrudnionym dostępem do wymiaru sprawiedliwości (np. niepełnosprawnych).
- 2. Koncepcja obowiązków i uprawnień zmusza do uwzględniania w każdej sytuacji postanowień Konwencji ONZ o prawach dziecka. Może mieć ona wpływ na konieczność zapewnienia gwarancji proceduralnych, jak i potrzebę oceny informacji oraz powiązanie praw dziecka z innymi przepisami prawa przy podejmowaniu decyzji.
- 3. Udział kompetentnych osób, posiadających uprawnienia, umiejętności i narzędzia do budowania wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dziecku ma główne znaczenie.
- Coraz częściej sądy międzynarodowe winą za nieprzestrzeganie praw dzieci obarczają systemy krajowe. Wyrażenie „wymiar sprawiedliwości przyjazny dzieciom” nie oznacza, że dostosowanie procedury sądowej do potrzeb dzieci jest kwestią tylko uznaniową.

**Dziękuję za uwagę
i cierpliwość**